

Mehmed Şerif (Avciođlu) (1845-1929)

1845 yılında Sinoplu Mustafa Efendi ile Adile Hanımın Kırklareli'nin Vize ilçesi Çakıllı köyünde doğan oğlu Mehmed Şerif Bey, eğitiminin ilk safhası olan sıbyan ve rüştiye mekteplerini memleketi Kırklareli'nde tamamladıktan sonra İstanbul'a idadi için gelmiş, Mekteb-i Sultanî'den (Galatasaray Lisesi) mezun olmuştur. Fakat bu husus hakkında bazı kaynaklarda yaşının ilerlemiş olması hasebi ile okula kaydının yapılmadığı ve dolayısıyla mezun olmadığı ifade edilse de Trakya'da eğitimini tamamladığı ve yüksek tahsil için Fransa'ya hukuk okumaya gittiği anlaşılmıştır.

1868 yılında Maarif Nezaretinde (Eğitim Bakanlığında) devlet hizmetine giren Mehmed Şerif Bey uzun yıllar Priştine, Sakız, Ankara ve Kastamonu'daki maarif müdürlüklerinde hizmette bulunmuştur. 01.07. 1885 yılı itibari ile kendisi tayinini istemiş ve Dersaadet'ten gelen olur yazısı ile Cezayir-i Bahr-i Sefid (Adalar Denizi) vilayetinde Sakız Maarif Müdürlüğü'ne tayini gerçekleşmiştir. Bu arada kendisinin bir süre maaşını temin edemediği ve bunu için merkeze dilekçeler gönderdiği de tespit edilmiştir. 1889 ve 90 yıllarına ulaşıldığında Mehmed Şerif Bey'in Ankara'da Millî Eğitim'de görev-i saniye olarak vazifeye başladığı, bunun yanı sıra açılmasına vesile olduğu ilköğretim Nisa mekteplerinin (kız okulları) yeni eğitim usullerinde oldukça başarılı olması üzerine de kendisinin mütemeyyizlik mevkiye yükseltilmesine karar verildiği anlaşılmıştır.

Ankara'da dönemin valisi Abidin Paşa'nın (1886-1894) talebi doğrultusunda hesap derslerini ilave olarak veren Mehmed Şerif Bey, 1893 yılında "Mükemmel Elifba" adlı bir ders kitabını da valilik onayı ile bastırmıştır. Mehmed Şerif Bey, Maarif Nezareti'nde üstlendiği görevler sebebi ile oldukça önemli başarılarla imza atmış hatta 01.02 1902 yılında Sinop, Çankırı ve Bolu'da yaptığı tahkikatlar neticesinde Darü'l-Muallimin Mekteplerinin (Öğretmen Okulları) açılmasına ihtiyaç duyulup duyulmadığına ilişkin dönemin ilgili mutasarrıflıklarına sorular yönelten dilekçeler sunmuştur. Fakat mutasarrıflıklardan beklenen cevaplar alınamamıştır. Bu gelişmeler yaşanırken 1903 yılında Kastamonu Maarif Müdürlüğü görevi sırasında Maarif Nezareti'nin gelirlerinin düzenli toplanmadığı, mahalli idarenin eğitim işlerinin aksadığı ve eksik olan akar sebebi ile hizmetlerinde tam anlamıyla yerine getirilemediği yönünde merkeze iletilen şikayetnamelerden kendisi hakkında cezai müeyyidenin talep edildiği ifade edilmiştir. Bu işlemler devam ederken Mehmed Şerif Bey, Mekteb-i İdadi de Tarih ve Fransızca derslerini de yürütmüştür. Söz konusu durum 1904 yılına kadar devam etmiştir.

Fransızca, Arapça, Farsça bilen Mehmed Şerif Bey, matematik ve ahlâk kitapları da kaleme almıştır. TBMM'nin açıldığı yıllarda Sinop'ta yaşamını sürdüren ve ilerlemiş yaşına rağmen 69 oy ile Sinop halkının teveccühüne mazhar olan Mehmed Şerif 385 sicil numarasıyla meclise kaydolmuş, hatta Mustafa Kemal'in başını çektiği Birinci grubunda destekçisi olmuştur. TBMM'nin iç tüzüğüne göre en yaşlı üye (Meclis-i Sin) sıfatıyla meclis başkanlığı görevini Divan Kurulu oluşturuluncaya kadar yürütmüştür. TBMM'de ayrıca tasarı ve Millî Eğitim Komisyonlarında görev almış, eğitim

Mehmed Şerif (Avciođlu)

komisyonunun sözcülüğünü de yapmıştır.

23.04.1920'de TBMM'nin açılışında şu konuşmayı gerçekleştirmiştir. *"Huzzarı kiram! (Muhterem topluluk!): İstanbul'un muvakkat kaydıyla (geçici olarak) ecnebi (yabancı) kuvvetler tarafından işgal olunduğunu ve bütün temel kurumlarıyla Hilafet makamının ve hükümet merkezinin bağımsızlığının iptal edildiğini biliyorsunuz. Bu vaziyete (duruma) boyun (baş) eğmek, milletimizin zorlanan ecnebi (yabancı) esaretini (köleliğini) kabul etmesi demektir. Ancak tam bir istiklâl (bağımsızlık) içinde yaşamak azmine sahip, ezelden beri hür ve serazat (serbest) olan milletimiz bu esareti (köleliği) kat'i surette (kesinlikle) reddetmiş ve derhal vekillerini toplamaya başlayarak Meclis-i Alinizi (Yüce Meclisinizi) vücuda getirmiştir (oluşturmuştur). Bu Ali (Yüce) meclisin en yaşlı üyesi/geçici başkanı sıfatıyla ve ilah-i tevfik (Allah'ın yardımı) ile, milletimizin dahili ve harici (iç ve dış) tam bir istiklâl (bağımsızlığı içinde) dahilinde mukadderatını bizzat deruhte (ele aldığı) ve idare etmeye başladığını bütün cihana ilan ederek Büyük Millet Meclisi'ni eyliyorum (açıyorum). Kendisine bağlı olduğumuz en kutsal başkanımız olan tüm İslâm aleminin Halifesi ve Osmanlıların Sultanı VI. Mehmed Hazretlerinin yabancıların kayıtlarından kurtarılması ve onun ebedi saltanat ve taht merkezi olan İstanbul'umuz ile işgal altında ve türlü zulüm ve facialar içinde maddi ve manevi insafsızca imha edilmekte bulunan bütün mazlum vilayetlerimizin kurtarılması için başarı ihsan buyurmasını yüce rabden niyaz ederim."* Bu sözlerle meclisin açılışı gerçekleşmiş ve ilk defa "Büyük Millet Meclisi" ifadesi Mehmet Şerif Bey tarafından kullanılmıştır.

Mehmed Şerif Bey, 18.11.1920 yılında TBMM'ye *"Sinop ile ilgili köprü ve şoselerdeki taş kırıklarının onarımı ve üzerlerine kum dökülerek karayolu inşa edilmesi"* hususunda ve *"dullar ile yetimlere ödenen maaşlarının arttırılması"* için iki kanun teklifi vermiştir. Vekilin ilk teklifi 09.12.1920 tarihinde Nafia Vekâlet'ine, diğer teklifi ise aynı gün değerlendirilmek üzere Maliye Vekâlet'ine gönderilmiştir. Mehmed Şerif Bey 31.03.1921'de, *"Sinop, Boyabat ve saire tariklerinin turuk-ı umumiye mekanına ithali hakkında"* kanun teklifi de vermiş, Şubat 1922'de söz konusu kanun önerisi sonuçlanmamıştır.

Osmanlı şehzadesi Abdülmecit Efendi'nin 20.11.1922 tarihindeki halifelik seçimine heyet başkanı olarak katılan Mehmed Şerif Bey, kutsal emanetlerin teslimini gerçekleştirmiştir. Bunun yanında Sinop'taki Tersane arazisinin Belediye'ye bırakılmasına ilişkin ek kanun 09.10.1922 tarihli ve 268 sayı ile kabul edilmesiyle bir teklifi de yasalaşmıştır. Mehmed Şerif Bey (Avcıoğlu), TBMM'deki birinci dönem milletvekilliği bittikten sonra Ankara'ya yerleşmiştir. İkinci TBMM'de vekil adayı olmamış, Sinop'ta Kültür Müdürlüğü'nden emekli olmuştur. Fakat Sinop'ta evi ve toprak varlığı belirlenememiştir.

Milletvekilliğinin sona ermesinin ardından Ankara'ya yerleşen Mehmed Şerif Bey, 15 Eylül 1929 yılında vefat etmiş, Ankara Kalaba mezarlığına defnedilmiştir. Evli ve yedi çocuk babasıdır. Mehmed Bey'in ailesinin bir kesimi 1934 yılı Soyadı Kanunu'ndan sonra "Avcıbaşı", diğer bir kısmı "Avkan" soyadlarını almıştır.

Umut Cafer KARADOĞAN

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi

BOA, MF.MKT. 87.21.3-4, H. 3, 05.10.1302 (18 Temmuz 1885).

BOA, MF.MKT. 88.46.1-7, H 26.01.1303 (4 Kasım 1885).

BOA, MF.MKT. 107.16.1-4, H. 07.07.1306 (9 Mart 1889).

BOA, MF.MKT. 117.5.1-2, H. 22.08.1307 (13 Nisan 1890).

BOA, MF.MKT. 129.57.1-3, H. 22.11.1308 (29 Haziran 1891).

BOA, MF.MKT. 184.54.1-2, H. 03.04.1311 (14 Ekim 1893).

BOA, MF.MKT. 111.33. 1-2, H. 24.10.1319 (3 Şubat 1902).

BOA, MF.MKT. 728.53.1-4, H. 26.05.1321 (20 Ağustos 1903).

BOA, MF.MKT. 818.50.1-4, H. 08.10.1322 (16 Aralık 1904).

Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi

BCA, Cumhuriyet Halk Partisi, 490.1.0.0.516.2070.4, (08.07.1935 / 15.07.1935).

Resmî Belgeler

TBMM Zabıt Cerideleri, C.1, B.1, TBMM Matbaası, Ankara, 23 Nisan 1920, s.2.

TBMM Zabıt Cerideleri, C 5, B. 99, TBMM Matbaası, Ankara, 18 Kasım 1920, s.406.

TBMM Zabıt Cerideleri, C.6, B.111, TBMM Matbaası, Ankara, 9 Aralık 1920, s.271.

TBMM Zabıt Cerideleri, C.9, B.14, TBMM Matbaası, Ankara, 31 Mart 1921, s.279.

TBMM Zabıt Cerideleri, C.16, B.156, TBMM Matbaası, Ankara, 7 Şubat 1922, s.248-250.

TBMM Zabıt Cerideleri, C. 23, B.113, TBMM Matbaası, Ankara, 5 Ekim 1922, s.283.

TBMM Zabıt Cerideleri, C. 23, B.114, TBMM Matbaası, Ankara, 7 Ekim 1922, s. 305-309, 322, 323-324.

TBMM Zabıt Cerideleri, C. 23, B.115, TBMM Matbaası, Ankara, 9 Ekim 1922, s.322-324.

TBMM Zabıt Cerideleri, C. 25, B.140, TBMM Matbaası, Ankara, 20 Kasım 1922, s.12-17.

Araştırma Eserler

Yıldırım, Sema-Zeynel, Behçet Kemal, **TBMM Albümü 1920-2010**, I. Cilt, 1920-1950, Ankara 2010.

Sinop Kültür Müdürlüğü, **Tarih'te Sinop'tan Yetişenler**, Sinop Valiliği Yayınları: 8, Sinop 1991.

Goloğlu, Mahmut, **Millî Mücadele Tarihi-III Üçüncü Meşrutiyet (1920) Birinci Büyük Millet Meclisi**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, Ocak 2010, s. 371.

Dikmen, Ferid, **İstiklal Savaşı'nda Sinop**, Sinop 1956.

Demirel, Ahmet, **İlk Meclis'in Vekilleri Millî Mücadele Döneminde Seçimler**, İletişim Yayınları, 2024.

Gündoğdu, Cihangir, **TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu, "İlk Meclis Anketi Birinci Dönem TBMM Üyelerinin Gelecekte Bekledikleri"**, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları No:100, Ankara 2004.

Çoker, Fahri, **"Türk Parlamento Tarihi, Millî Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923 I-II-III**, Türkiye Büyük

Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Ankara 1998.

Çalışlar, İzzeddin, **TBMM ve Galatasaraylılar 1920-1923**, Galatasaraylılar Derneği, Erik Yayınları, İstanbul 2020.

Öztürk, Kemal, **“İlk Meclis Belgeseli”**, İnkılap Yayınları, İstanbul 1999.

Satan, Ali, **Türk ve İngiliz Belgelerinde Halifeliğin Kaldırılması**, Ufuk Yayınları, İstanbul 2013.

Güneş, İhsan, **Birinci TBMM'nin Düşünce Yapısı**, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 2009.

Makaleler

Aslan, Yavuz, *“Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nin Kuruluşu, Evreleri, Yetki ve Sorumluluğu (23 Nisan 1920- 30 Ekim 1923)”*, **Yeni Türkiye Yayınları**, Ankara 2001.

Ulusoy, Melek, *“Türkiye Büyük Millet Meclisi Birinci ve İkinci Dönem Sinop Milletvekilleri”*, **Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 33, 2014.

Yardımcı, Muzaffer, *“İlk TBMM Binası ve Sinop Vekili Mehmet Şerif Bey'in Meclis Faaliyetleri”*, **Türk Dünyası Araştırmaları**, C 126 S.248, 2020.

Tezler

Özcan, Kâşif Özkan, **I. TBMM'de Sinop Milletvekilleri ve Faaliyetleri**, T.C. Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sinop, 2021. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

İnternet

<https://strasam.org/tarih/turkiye-cumhuriyeti-tarihi/cumhuriyetimizi-kuran-meclisimizin-ilk-baskani-kimdir-1041>

01/04/2025 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/mehmed-serif-avcioglu-1845-1929/?pdf=7725> adresinden erişilmiştir